

LAUSUNTO

6.9.2021

83/020/2021

Lausunnon pyytäjä: Ympäristöministeriö

Lausuntopyyntö 2.7.2021

VN/14302/2019 Lausuntopyyntö luonnoksesta uudeksi ilmastolaiksi

Ilmatieteen laitoksen lausunto luonnoksesta uudeksi ilmastolaiksi

Ympäristöministeriö on pyytänyt Ilmatieteen laitokselta lausuntoa luonnoksesta uudeksi ilmastolaiksi. Ilmatieteen laitos on perehtynyt luonnokseen ja toteaa oman toimialansa näkökulmasta lausuntonaan seuraavaa:

Yleisiä huomioita

Ilmatieteen laitos pitää luonnosta uudeksi ilmastolaiksi pääosin onnistuneena. On erittäin hyvä, että päästövähennysten tavoitetaso on päivitetty ja lyhyen sekä keskipitkän aikavälin tavoitteet kirjattu lakiin. Lisäksi on tärkeää, että maankäyttösektori on sisällytetty lain soveltamisalaan. Näemme, että tämä edistää merkittävästi tehokasta ja onnistunutta ilmastonmuutoksen hillintä- ja sopeutumistyötä. Numeerisen nielutavoitteen puuttuminen luonnoksesta on kuitenkin puute.

Ilmastotavoitteiden seurannan kannalta ilmastovuosikertomuksen vieläkin tiiviimpi takaisinkytkentä suunnitelmiin olisi toivottavaa. Epäselväksi jää mm. milloin ilmastovuosikertomus synnyttää hallitukselle veloitteen lisätoimiin.

Kiireellisten ja kunnianhimoisten päästövähennysten lisäksi hiilen sitominen luonnon ja teknologisiin nieluihin on välttämätöntä, jotta Suomi saavuttaisi hiilineutraaliuden vuoteen 2035 mennessä ja hiilinegatiivisuuden sen jälkeen. Vaikka nieluyksiköiden huomioimiseen päästökaupassa ja kompensaatiomarkkinoilla liittyy toistaiseksi esityksessään esille nostettuja haasteita, olisi toivottavaa, että esityksestä välittyisi tahtotila edistää nieluyksiköihin liittyvää tutkimus- ja kehitystyötä, jotta ne voitaisiin tulevaisuudessa tuoda osaksi ilmastonmuutoksen torjunnan keinovalikoimaa.

Ilmastonmuutos on globaali ongelma, joka koskettaa kaikkia yhteiskunnan sektoreita. Tämän vuoksi sen tarkastelu ja ratkaiseminen edellyttää pitkäjänteistä, monitieteistä ja korkeatasoista tieteellistä tutkimusta, jonka merkitystä korostetaan taustadokumentissa. Ilmastonmuutoksen torjunnassa ja siihen sopeutumisessa keskeisiä ovat paitsi hallinnon politiikkatoimet, myös koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatioiden edistämistoimet, jotka mahdollistavat kustannustehokkaat ratkaisut niin lyhyellä kuin keskipitkälläkin aikavälillä. On myös tärkeää huomata, että Ilmastopaneelin lisäksi ilmastonmuutosta tutkitaan laajasti eri tutkimusorganisaatioissa, joiden asiantuntemusta olisi hyvä hyödyntää laajasti politiikkatoimien suunnittelussa ja seurannassa.

Hiilineutraaliustavoite ja päästövähennystavoitteet (2 §)

Pidämme hyvänä, että esitetyt päästövähennystavoitteet ovat linjassa Ilmastopaneelin suositusten kanssa. Hiilineutraaliustavoitteen kannalta on kuitenkin ongelmallista, ettei poistumille ole annettu numeerista tavoitetta.

Määritelmät (6 §)

Pykälän 6 kohdassa 4 ilmastonmuutokseen sopeutumisella tarkoitetaan ”toimia, joilla varaudutaan ja mukaudutaan ilmastonmuutokseen ja sen vaikutuksiin sekä toimia, joiden avulla voidaan hyötyä ilmastonmuutokseen liittyvistä vaikutuksista”. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen sisältää kuitenkin myös aktiivisen riskienhallinnan kehittämisen sekä kielteisten vaikutusten minimoinnin varautumistoimien avulla.

Suunnittelujärjestelmä, erityisesti uusi maankäyttösektorin suunnitelma (7–13 §)

Ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmän olisi tärkeää kattaa kaikki sektorit, sillä ne eivät ole toisistaan riippumattomia. Maankäyttösektorin tuominen osaksi suunnittelujärjestelmää onkin hyvä uudistus. Sen sijaan päästökaupan ala on jätetty järjestelmän ulkopuolelle. Aiempaa tarkemmat säädökset sopeutumissuunnitelman vaatimuksista ovat parannus nykytilaan. Kokonaiskuvan hahmottamiseksi olisi kuitenkin toivottavaa, että suunnittelujärjestelmä sisältäisi myös kaikkien sektorien päästöt ja nielut kattavan, hillinnän ja sopeutumisen toimet yhteen kokoavan asiakirjan.

Suunnitelmien sisällössä olisi tärkeää huomioida, että Suomen päästövähennystoimet johtavat aitoihin vähennyksiin kotimaassa, eivätkä myöskään ulkoista päästöjä muihin maihin.

Pidämme hyvänä, että suunnitelmien sisältövaatimuksissa edellytetään, että ”ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja siihen sopeutumista koskevat tavoitteet ja toimet on asetettava suunnitelmissa ajantasaisen tieteellisen tiedon perusteella –”. Tätä vasten on jossain määrin ristiriitaista, että maankäyttösektorin suunnitelma esitetään laadittavaksi vain joka toinen vaalikausi, mikä on harvoin huomioiden ilmastonmuutoksen etenemisnopeuden, tieteellisen tiedon edistymisen sekä koko ajan kehittyvät ratkaisut. Lisäksi aikataulu poikkeaa esimerkiksi KAISUn laatimisen aikataulusta, vaikka olisi tärkeää, että nämä kaksi suunnitelmaa kommunikoisivat tiiviisti keskenään.

Maankäyttösektorin suunnitelman osalta ehdotetaan esitettäväksi tavoite kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien kehityksestä maankäyttösektorilla. Luonnoksen mukaan ”tavoite voisi olla muodoltaan esimerkiksi määrällinen tavoite”. Huomautamme, että tavoitteen tulee olla määrällinen.

Maankäytön osalta olisi tärkeää tiedostaa ja huomioida myös muut kuin kasvihuonekaasupäästöjen aiheuttamat vaikutukset paikalliseen ja alueelliseen ilmastoon. Tällaisia ovat esimerkiksi maankäytön vaikutukset säteilyn heijastumiseen ja säteilytaseeseen (albedo), veden kiertoon, ilman pienhiukkasiin ja sitä kautta pilvisyyteen ja säteilytasapainoon.

Ilmastopolitiikan seuranta ja ilmastovuosikertomus (15–18 §)

Vuosittainen ilmastovuosikertomus on keskeisessä asemassa ilmastopolitiikan seurantajärjestelmässä. Sitä koskevien sisältövaatimusten laajentaminen ja säätelyn täsmentäminen ovat kannatettavia ehdotuksia. Keskeinen puute on kuitenkin ilmastovuosikertomuksen konkreettinen takaisinkytkentä ilmastosuunnitelmiin ja epäselvyyksiä, missä tilanteissa valtioneuvostolle syntyisi velvollisuus asettaa lisätoimia.

Suomen ilmastopaneeli (20 §)

Pidämme hyvänä Ilmastopaneelille kaavailtua nykyistä laajempaa tehtäväkenttää. Ilmastopaneelin korkea tieteellinen taso ja riippumattomuus tulee taata. Paneelin lisäresurssointi on tärkeää, jotta ilmastotoimien suunnittelun tukea ja vaikuttavuuden arviointia voidaan entisestään vahvistaa.

Hannele Korhonen
Toimialajohtaja, tutkimusprofessori
Ilmastontutkimusohjelma

Valmistelijoina:

Tommi Ekholm, tutkimusprofessori

Reija Ruuhela, erikoistutkija

Kirsti Jylhä, erikoistutkija